

כאיל תערוה

פנינים על פרשיות השבוע וענינה דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

מספריו הק' ומכתבי תלמידים

גליון 53 שופטים

מתורת הפרשה

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. (שופטים יז, יא)

ופרש"י אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין וכ"ש שאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל עכ"ל והוא מהספרי. ובירושלמי הוריות פ"א ה"ה וכ"ה בבבלי הוריות (ב, ב ע"ש תוס' הרא"ש דיה כגון דידע) דאי' להדי' דרק אם אמר לך על ימין שהוא ימין וכו' ע"ש.

והנה לכא' בפשוטו הספרי מדבר בכה"ג דיש ויכוח בסברא, ולחלק מהדיינים הסתבר כך ולחלקם אחרת, ועי' אמרי' דמעת שנפסק כרוב הדיינים שמסתבר שכ"כ כוונת התורה תו שרי אף לאחרים לנהוג כן, ואף חייבים כן, ופשוט כן, דוכי אם יסתבר לב"א שכל אדם יטו ויקראו כב"ש, עיין ברכות י' ב', מ"מ ודאי שאפ"ה יש לנהוג כב"ה, דנפסק הלכה כמותם, וכנ"ל, משא"כ אם ידוע לי שהם טועים בקבלתם ודאי א"צ לשמוע להם, כי גם הם לא מתכוונים אלא בטעות ואין לזה שום שם הוראה, ועי' הוריות ב' ב', ומ"ש מהא דאם הורו ב"ד ששקעה חמה להורו ב"ד שכן אמר משה בסיני, דודאי א"צ לשמוע להם אם ידוע שלא אמר כן, וכן כל כה"ג, וכן אם יהי' ראיות [בדורנו שהתורה נקבעת לפי הראיות] מותר לי לחלוק על כל ב"ד שיקום ויפסוק בלי לדעת הראיות ובזה לכא' קאי הירושלמי. ועי' דקאי כשמשקרים במזיד, ודומיא דממעטין מלשמוע בקול מלך (יהושע א') כדדרשי' סנהדרין מ"ט א' יכול אף לד"ת ת"ל אד וכו' דהוא כשאומר במזיד לעבור עבירות.

וכשדיברתי בענין זה עם מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א, הי' פשוט לו ג"כ דא"צ לשמוע בקול ב"ד טועין. והקשיתי לו מ"ש מזקן ממרא סנהדרין פ"ח א'. והשיב דכיון שהב"ד טועין אסור לו להורות לאחרים כדעתו, אבל אסור לו גם לעשות כהב"ד, והקולר יהי' תלוי בו אם יעשה כן. והשבתי מהספרי הנ"ל, וכמדומה שנשאר בצ"ע. אבל ההלכה למעשה פשיטא ליה דצריך לנהוג כמו שמסתבר לו גם אם רב גדול אומר אחרת, אם נראה לו ברור שהלה טועה. ועי' בזה. (טובים מאורות עמ' מ"ה)

ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. (שופטים כ, ו)

יש לעיין אם נודמנה מלחמה בשנת השבע שנת השמיטה, האם מי שנטע כרם ולא חללו חוזר מערכי המלחמה, דהרי בשנת השמיטה הכרם הוא הפקר ואין הוא בעלים על הכרם, ואינו אוכל את פירות הכרם אלא כזוכה מן ההפקר וכשאר כל אדם. ובין לפי הטעם של הרמב"ן שחוזר מערכי המלחמה מפני שלבו על כרמו לכאורה בשמיטה אין לבו על כרמו שהוא הפקר, ובין לפי התרגום יונתן דחוזר פן ימות משום דלא פדה את כרמו, לכאורה בשמיטה אין הוא מצווה לפדות את כרמו שהרי הכל הפקר. ומסברא היה נראה לומר דבשנת השמיטה אינו חוזר מערכי המלחמה.

ושאלתי את הגראי"ל שליט"א, ונקט מסברא דלא שנה שנת השמיטה משאר שנים, וחוזר מערכי המלחמה. וכן שמעתי בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א דאין הבדל בין שנת השמיטה לשאר השנים לענין דחוזר מערכי המלחמה. (נאות אפרים) [וכל הספק בנוי על כך דבג' שנות ערלה אינו חוזר על אף שעדיין לא חילולו, דאכתי לא הגיע שנה הרביעית, ול"מ דברים מפורשים בזה, ומשמעות החת"ס עה"ת כאן דהוא רק בשנה הרביעית, ועי' בס' דבר שאול עמ"ס סוטה].

ראשית דגנך תירושך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו. (שופטים יח, ד)

הנה שמעתי ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שמרן החזו"א התיר לגדל בהמה דקה בא"י, ואמר הואיל והשו"ע כבר התיר מותר, ואף שבזמננו מצוי שדות ישראל, אמנם פ"א השיב לשואל שלת"ח אין ראוי לעשות כן, עכ"ל מו"ז שליט"א. אכן שוב שאלתי את מרן [כשקנה בהמה כדי לקיים מצות ראשית הגז] האיד קנה בהמה דקה בא"י, והשיב לי את דברי החזו"א הנ"ל שכבר התיר השו"ע חו"מ סי' ת"ט ס"א, ושאלתי שהלא לבני תורה החזו"א אמר להחמיר, וענה לי שזה רק לגדל אבל לצורך קיום המצוה בודאי אין חשש. ושאלתי עוד האם לא עובר על לפני עור בחד עברא דנהרא להחזיר למוכר חזרה הבהמות. והשיב שלא, כי הרי קנו הבהמות לזמן. ושאלתי גם ממו"ז מרן רה"י הגראי"ל שטיינמן, שגם קיים מצוה זו של ראשית הגז לפני איזה שנים, האיד קנה הבהמה דקה בא"י, והשיבני שקנה לזמן מועט ומותר. (מצות איש כיסוי הדם עמ' מ"א)

אלא דאכתי יל"ד כיצד מחזיר את הרחלות, והביא בזה הגר"א דינר שליט"א (קובץ קול התורה נ"ז עמ' רכ"ג): בחודש אייר תשס"ב נסע הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א לדרום ארץ ישראל לקיים מצות ראשית הגז. ונשאלתי בזה האם יש לחשוש משום האיסור לגדל בהמה דקה בא"י כשמחזיר הרחלות להבעלים. והצענו בזה, דהגם שמעיקר הדין מותר לגדל בהמה דקה בזה"ז וכנ"ל, בכל זאת לרווחא רמילתא אפשר בתחילה לעשות קנין לזמן, ונמצא שבשעת הגיזה הוא שלו לכל דבר, וכעין שמצינו במתנה ע"מ להחזיר שנחשב שלו, ומחוייב לקיים בהן מצות ראשית הגז, ואח"כ חוזר לבעלים מעצמו. ועי"ש בכל דבריו.

רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וכתה. (שופטים דברים כ, כ)

מבואר שצריך ידיעה כדי להתיר כריתתו, וי"ל דלדעת הסוברים דספיקא דא' מה"ל לחומרא, מה הוצרכה התורה לומר 'אשר תדע' הרי גם בלי פסוק מספק יש להחמיר עד שנדע, ולרמב"ם א"ש, דאי לאו קרא היינו מקילים מספיקא. ונראה דכיון שרוב עצים שבעולם אינם עצי פרי, א"כ בלי פסוק מספק אפשר להקל דסמכין ארובא, ומש"ה הוצרכה תורה לומר 'אשר תדע'. אך העירו דא"א לסמוך על הרוב, משום דכל קבוע כמחצה על מחצה. ותימצא עפ"משי"כ השער המלך בפ"א מגילה הי"א דלא שייך בקרקע כל קבוע, היכא דהספק אם זו הקרקע שנאסרה ואין הספק מאיזה קרקע זה פרש, ובזה תירץ למה אין כל הקרקעות נאסרות לזרוע מספק שמא הם נחל איתן וכן אין חיוב לקרוא מגילה בכל העיירות שמא הם היו מוקפות חומה עי"ש. (אילת השחר שבת קלו, ב)

ענין בפרשה - אחת ושקר

ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו. (שופטים יט, יח)

לא אכתוב שקר

באחד השנים שבועיים לפני פורים, נכנסו גבאי 'קופת העיר' לביתם של גדולי ישראל לקבל מידם מתנות לאביונים, גדולי התורה נתנו את הכסף, כהפקדה עד יום י"ד, ולתועלת הרבים גם העלו בכתב ידם כי הכסף מופקד ביד גבאי הקופה עד יום י"ד, וימסר על ידם בקפידה ביום י"ד לעניים. באותה שנה, פורים היה עתיד להיות ביום ו', הזמן קצר, ולכן הקפידו להקדים ולהפקיד כי להקל על המלאכה ביום פורים עצמו.

הגבאים נכנסו גם לביתו של הגרא"ל, שהוציא מיד מכיסו שטר של מאה דולר ונתן, וביקשו, שיכתוב את הנוסח שכתבו חכמי התורה האחרים, וכדי להודיע ברבים שגדולי ישראל כבר תרמו – ואנו אחריהם כמותם.

'אני לא אכתוב שקר' הגיב בהחלטיות.

הגבאים השתוממו וגם נבהלו. לאיזה שקר כונת מרן? וכי מצא דופי כל שהוא בהסדר ההלכתי שהוסכם על כולם? הם המתינו בחדר. רבנו שב ואמר 'מה אני יכול לעשות. אינני כותב שקר'. הרב יצחק לוונשטיין ז"ל שעמד לצידו של רבנו שאל ביראת כבוד: הם לא מבינים את העניין, מדוע יש כאן שקר? הגרא"ל לא השיב.

הם עזבו את החדר אפופי תימהון, טרודים במחשבותיהם.

חלפו יומיים, לקראת פורים, והרב מנחם שפרינצלס נקרא לחדרו של רבנו. כאשר נכנס, רבנו הוציא מכיסו מאה שקלים, באומרו: קחו מאה שקל למתנות לאביונים. ועתה אכתוב כי אני מפקיד את הכסף בידכם וכו'. והסביר:

לפני יומיים, לא היתה לי פרוטה משלי, הדולרים שנתתי לא היו שלי אלא כספי צדקה. ואם כן איך אכתוב שאני מפקיד וכו'. [ואפילו שמטרת הכתיבה עיקרה לתועלת הרבים, שידעו להזדרז ולהתחיל להפקיד ביד הקופה, לא אכתוב שקר].

והיום, שכבר הגיע לידי מעט כסף פרטי, הנה אפקיד מאה שקלים, ועתה ודאי שאכתוב, ורוצה לכתוב- 'הריני מפקיד' וכו'. לתועלת הרבים. (מאחורי הפרגוד עמ' 242)

לקבל לדבר אמת

כשבאים אל רבנו ילדים לקבל ברכה לבר מצוה, שואלים אותו איזו קבלה נקבל לכל החיים, והוא אומר להם **תקבלו על עצמכם לומר רק אמת**. כולם יוצאים ממנו שמחים וטובי לב, חושבים לעצמם: איזו קבלה פשוטה וקלה זאת, זה כל מה שהרב רוצה מאתנו. התרומם ראש הישיבה ממקומו, הגביה את קולו ואמר: הם לא יודעים שהיום כמעט אף אחד אינו אומר אמת, אתם חושבים שזה קל?

וכשאמרו דבר זה למרן הגר"ק שליט"א, הסביר ע"פ מה דהביא בארחות יושר ערך אמת, שהדובר אמת נזהר מכל העברות, כדאי במדרש מי השלוח (אוי"מ ע' רצ"ו) ז"ל: וכל הדובר אמת אינו נכשל לעולם, ומעשה אירע בימים הראשונים ה' בחור מבני האיתנים ומנעורו אחר שרירות לבו הלך בתאותו, ויהי היום והחל רוח ה' לפעמו והלך ונשתטח לפני ר' שמעון בן שטח וא"ל רבי רבי אנוש כאבי מעקב סביבי, אמרתי אני בלבי לשוב, ויען ויאמר לו בני בני אל תבך, בדבר קל אמצא תרופה למכתך ותעלה למחלתך, אך השמר בני מן הכזב בכל ענייך, ולא תכשל ונפשך מכל צרה תנצל, ויאמר לו דבר קטן הוא ואקיימנה, ויאמר לו השבעה לי וישבע וילך לאהלו, ויהי היום הלכה לבית המרחץ שכנתו, וגברה עליו תאותו וגנב כל אשר אתה בביתה כלי כסף וכלי זהב ולא השאיר עוללות, ובצאתו אמר בלבו אם תשוב השכנה ותצקע על נכסיה ועל מעונה מה אשיבנה, אם אומר זך אני בלי פשע הריני מכזב ומשקר בתשובתי ואיה שבועתי, אז השיב כל מה שלקח, והבין חכמת שמעון בן שטח עכ"ל. ושוב חזרו למרן רבנו שליט"א ואמר שלזה נתכוין. (מנחת תודה עמ' תמ"ד-תמ"ה)

מחפש האמת

איתא במס' עירובין ק ע"ב, אמר רבי יוחנן אילמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגזל מנמלה ועריות מיונה דרך ארץ מתרנגול וכו', ע"כ. וצ"ב מהיכ"ת שנלמד מחתול צניעות, הלא כל העולם, כל הנבראים, אינם מתנהגים בצניעות, שאם נבוא ללמוד על עצם הצניעות מחתול ועל עצם הגזילה מנמלה, יכול עיקש להקשות אדרבה אלמוד מרוב החיות והבהמות שאין בהם מדת הצניעות, וכן גזל, למה ללמוד דוקא מנמלה שאינה גוזלת, נלמוד משאר הנבראים ביערות שכן גוזלים וטורפים. וצ"ב.

מהגרא"ל שטיינמן שליט"א שמעתי תירוץ באופן הזה, דע"כ צ"ל שאדם שמחפש את האמת מגיע האמת אליו, באופן שאם רואה האמת אפילו פעם אחת, אפילו כל העולם מתנהגים בהיפוך כבר יהיה טענה עליו לעתיד לבוא, למה שתתנהג כמו כל העולם כולו במקום להתנהג כמו הנברא היחידי הזה. וכ"כ למה, כי זו האמת! ואתה רואה האמת, ודבר זה מחייב. (אהל משה עמ' רי)

השקרנים

שקרנים עפ"י רוב ממשיכים בדרכם. שקרן לא משקר פעם אחת, אלא הרבה. ובנוסף, הוא גם בטוח שהוא בסדר, אומר: שיקרתי קצת... והחזו"א אומר: אדם מפחד, כי יודע שאח"כ יתברר שמה שאמר לא אמיתי, אבל מי שיודע שהאמת תמיד איתו - לא מפחד. (מזקנים אתבונן)

לא לשקר את עצמו

קטעים משיחת רבנו בהיכל ישיבת לייקווד – כ"ט אייר תשנ"ח

הנה איתא בחז"ל (עבודה זרה דף ב' ע"ב) דלעתיד לבא יבואו אומות העולם ויאמרו לפני הקב"ה, רבש"ע הרבה שווקים תקנו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל שיתעסקו בתורה. ואומר להם הקב"ה שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם וכו'.

ובחינושי מרן ר"י הלוי על התורה מקשה איך יתכן שבעולם הבא יאמרו לפני הקב"ה כזה שקר, שעשו לשם שמים כדי שיתעסקו ישראל בתורה. איך שייך שישקרו כל כך, שהרי הכל יודעים האמת שאינו כן. וראה שם פירושו. והוסיף מרן והקשה ממדרש תהילים (פרק ט) שבו מובא שלעתיד לבוא הגוים ישקרו שקר מפורש, ויטענו שלא רצחו והקב"ה יראה להם את דם הרציחה ששמר אותו על בגדו.

והסביר רבנו את החילוק בין המדרשים, שיש תקופות שהגוים היו רוצחים ויש תקופות שרצו לעשות. ובמדרש תהילים דיבר על התקופות שבהם רצחו, ומה שכתוב במסכת ע"ז זה לגבי הדורות שרצו לעשות טוב לישראל. וע"ז אומרים חז"ל שהם באים בטענה שהם עזרו וסייעו לכלל ישראל, וזה באמת נכון, דעשו דברים טובים, רק טעות אחת יש בהם, דהם מדמים בעצמם שהיתה כוונתם רק

לשובת כלל ישראל, וזה משום שלא למדו את עצמם בעומק לדעת מה כוונתם האמיתית, וכמו שהיום יכול אדם לדמות בעצמו שאם הולך לבוש כיהודי חרדי הרי הוא חרדי וא"צ יותר מזה, וכך להבדיל אלף הבדלות העכו"ם שהתנהגו די טוב עם כלל ישראל מדמים בעצמם שעשו בשביל ישראל, ואמר להם הקב"ה שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם, שיעמיקו ויראו עומק כוונתם למה נתכוונו והרי לעצמכם נתכוונתם, וממילא כל טענתכם אינה כלום. ומה שקרא אותם שוטים, דשוטה היינו היפך החכם, והחכם הוא רואה את הנולד, היינו שלומד את הדבר בעומק. אבל מי שאינו חכם לומד את הדבר בשטחיות, מלמעלה, וכשנראה לו בסדר נדמה לו שהוא כך וכך, הגויים בשטחיות נראה שעשו טוב לישראל, אבל האמת למתבונן במעשים, רואה שנתכוונו לצורך עצמם, רק שיצאה מזה תועלת לכלל ישראל. וכך הוא אצל רוב בני אדם, שעפ"י רוב כשעושה איזה טובה לחבירו כוונתו לעצמו, שיעשה לחבירו טובה ואח"כ ישיב לו, אבל אם היה יודע שלא יגמול לו על זה אלא יחזיר לו רעה במקום זה, לא היה עושה לו טובה. וזהו הטענה של הקב"ה "שוטים שבעולם", דהשטות הכי גדולה היא שלא לומדים את הדבר לעומקו, בלי לדעת האמת, ואז יכול להגיע למסקנה הפוכה, שיכול לדמות לעצמו שהוא צדיק גמור, ובאמת אינו כן.

כתוב בספר התרגשות הלב בשם הגאון ר' ישראל מסלאנט שאמר, אם אדם לומד שלא בעיון איך יוכל להיות לו יראת שמים. ומה שאמר ר' ישראל שבלי לימוד בעומק לא שייך יראת שמים, אינו רק על לימוד גמ' רש"י תוס' בעיון. אלא ללמוד את הפרשה של עצמו ג"כ כמו שצריך. דאדם יכול לחשוב בעצמו שעושה הכל לשם שמים. וע"פ רוב יש לראות איך שבאים בני אדם ואומרים אני עושה לשם שמים, אני רוצה רק לשם שמים, והוא פלא, היכן לשם שמים, הרי לשם שמים זו מדרגה גדולה מאד, דרגה מיוחדת, ורק יחידי סגולה זוכים לזה, והלוואי שזוכה לזה, ואדרבה רוב בני אדם כשעושים איזה דבר טוב יש בזה סיבה, רק שמדמיין לעצמו שעושה לשם שמים.

ושמעתי בשמו של המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל שהיה אומר, יהודים אומרים בשבת באכילה "לכבוד שבת קודש, לכבוד שבת קודש", ובדאי זה דבר טוב לומר כך, "אבער רעד זאך נישט איין אז דו מיינסט פאר שבת קודש" - רק אל תשלה את עצמך שבאמת כוונתך לכבוד שבת קודש!

וכך אנו צריכים לדעת דכל אדם מרמה את עצמו, ומה שאמר ר' ישראל שצריך ללמוד ולהעמיק, הוא בכל השטחים, דאם לומדים שטחי חיים בטעות.

ורואים בחיי יום יום, שאדם מוכן להרוג את השני בשביל שנגע לו בפרוטה שלו, ואנשים שנראים לכאורה טובים ונעימים, וכשמגיע לאיזה ירושה, יכולים להתקוטט נורא ואיום, אחים ואחיות וכו' וכו', אפי' אערקתא דמסאנא, יחריבו את העולם! והיאך הוא עושה לשם שמים? והיאך יכול להיות שעושה לשם שמים, דאינו יכול לוותר על שום דבר קטן שבקטנים, האם זה לשם שמים, אלא שמרמה את עצמו מחמת שלומד הכל בשטחי, גם את עצמו.

והיום שזכינו ב"ה כי הבני תורה לומדים קצת בעיון, צריך שילמדו גם את זה בעיון, ואיני בא חלילה וחס לקטרג על בני תורה, שכולם יקרים מאד ב"ה, רק שצריך להתחזק גם בזה, ולדעת "אז מען דארף זיך אפ לערנען" - האדם צריך לחנך עצמו ללמוד בעיון, לא בשטחיות, כי אחרת יכולים לטעות ולחשוב שהם צדיקים גמורים, אבל בעולם האמת שם לא יוכלו לרמות, ושם יראו לו הכל - זה עשית בשביל זה, וזה עשית בגלל זה, ומה חשבת, שהסיבה היתה לשם שמים? לא, הסיבה היתה אחרת לגמרי, סיבות עצמיות, ואז נופל הכל, ויוצאים בפחי נפש.

ויעזור הקב"ה שכל אחד יתחזק, ולא ירמה את עצמו, כמו שאסור לרמות בשום דבר, וכמו שבעסקים אדם לא נותן שירמו אותו, מדוע בזה נותן שירמו אותו, אבל אם ילמוד את עצמו בעיון, יראה שצריך הרבה מאד לעבוד ולעמול כדי לעשות דבר לשם שמים, להיות נקי. ויעזור הקב"ה שבאמת כל אחד מאיתנו יתחזק בזה, וילמוד כל דבר בכל עומקו ולדעת אם מתכוין באמת כראוי, ולהשתדל לכיון למה שצריך, ונזכה לגדול ולהתעלות בתורה ויראת שמים. (מזקנים אתבונן ח"ב -וע"י"ש מעשה נפלא שאירע בעקבות שיחה זו)

ענינא דיומא – אלול

אני לדודי

כתב המשנ"ב בהקדמתו לסי' תקפ"א: חודש אלול הוא עת רצון, ואיכא אסמכתא מהפסוק [שה"ש ו ג] אני לדודי ודודי לי, ר"ת אלול, וסופי תיבות עולה מ' כנגד ארבעים יום מר"ח אלול ועד יוה"כ, כי באלו ארבעים יום התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מאהבה. הנה לפי פשט הפסוק משמע, שכאשר האדם מקיים בעצמו אני לדודי ומתקרב אל הקב"ה יתקיים בו גם האמור ודודי לי ואף הקב"ה יתקרב אליו, והיינו שהתקרבות האדם להשי"ת מתחילה ע"י האדם, שהוא מתקרב בכוחות עצמו אל הקב"ה, ואחרי שהוא מתחיל להתקרב אף הקב"ה יתקרב אליו. אלא שמצאנו פסוק אחר בשיר השירים, דכתיב [ב טז] דודי לי ואני לו הרועה בשושנים, ומשמעו שהקב"ה מתקרב אל כנסת ישראל ורק אח"כ כנסת ישראל מתקרבת לקב"ה, והיינו שהתקרבות האדם להשי"ת מתחילה ע"י הקב"ה ורק אחר 'דודי לי' יש את היואני לו', ולכא"ו זה ההיפך מאני לדודי ודודי לי.

וצריך לומר שאין כאן סתירה, אלא ישנם שתי הנהגות. יש הנהגה של אני לדודי, ויש הנהגה של דודי לי. והציור בזה, לאדם שעובד במפעל אצל קרוב משפחתו, שיש ביניהם שתי הנהגות האחד כלפי השני, הנהגת קרובים והנהגת עובד ומעביד. ואין סתירת בין הנהגות, דבעניני מפעלו הנהגתו אליו כאל פועל, ובענינים אחרים הנהגתו אליו כהנהגת קרובים, והנהגה מתחלפת, פעמים כך ופעמים כך. והוסיף לי בזה מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א, דמצינו מעין זה בחז"ל במדרש איכה [ה כא] השיבנו ה' אליך ונשובה, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבשי"ע שלך הוא, השיבנו. אמר להם, שלכם הוא, שנאמר [מלאכי ג ז] שובו אלי ואשובה אליכם נאום ה'. אמרה לפניו רבשי"ע שלך הוא, שנאמר [תהלים פח ה] שובנו אלוקי ישענו, לכך נאמר השיבנו ה' אליך ונשובה. ומבואר דבאמת ישנם שתי הנהגות, הנהגה של השיבנו והנהגה של שובו אלי. ומדברי חז"ל אלו נראה שטענת כנסת ישראל נתקבלה, והקב"ה מצידו מתקרב לכנסת ישראל להשיבם בתשובה שלמה לפניו גם אם כלל ישראל אינם פונים להתקרב אליו, בבחינת דודי לי אעפ"י שאין עדיין אני לדודי. אמנם דורשי רשומות דרשו על חודש אלול את הפסוק אני לדודי ודודי לי, לעורר את האדם לנהוג בהנהגה זו, שלא ימתין עד שיפנה הקב"ה אליו אלא יתחיל להתקרב בכוחות עצמו, וע"י אני לדודי יזכה לדודי לי. (הגרי"א שטראוס שליט"א - בית ועד ח"ו עמ' לט)

הלכתא רבתא לשבתא

משיעורי הגאון רבי בן ציון פלמן שליט"א - המשך ה' קידוש

בקידוש היום אסור לשתות אחר התפילה קודם שיקדש, אבל קודם התפילה דאי"ז זמן סעודה דאסור לאכול לא חל עליו חובת קידוש ומותר לשתות. כ"מ בסי' רפ"ט. אמנם אם קידש קודם התפילה, יצא לכאורה ידי חובת קידוש אלא דאיסורא רמיא עליה, וכן יכול להוציא אחרים ידי קידוש קודם התפילה. (קובץ מוריה - ניסן תשנ"ט)

יומא דהילולא - כ"ק האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל נלב"ע כ"ו מנחם אב תשל"ט

בעת ששהה רבנו בשווייץ בשנת תש"ה הגיע לשם כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל, ורבנו נכנס אליו ושוחח עמו בענינים גדולים, ורבנו ממעט לספר בענין זה מכמה טעמים, ועיקר הידוע לנו הוא מהרבנית ע"ה שסיפרה לבני המשפחה

מי כתב לך את הקויטל

כשהגיע הגה"ק אדמו"ר רבי יואל מסאטמר לשווייץ (כסלו תש"ה), רצה ליכנס אליו המקובל ר' חיים אריה ערלנגר זצ"ל, שהיה אז בבחרותו, עם קויטל, ושאל את רבנו מה לבקש, ואמר לו רבנו שהעיקר הוא לזכות להיות מרכבה לשכינה, וכשנכנס ר' חיים לאדמו"ר ורשם בקויטל שרוצה להיות מרכבה לשכינה, שאל אותו האדמו"ר מי כתב לך את הקויטל כי הבין שבחור בכזה גיל לא משיג דברים כאלו, ואמר לו שרבנו כתב לו.

מי יעץ לכם

וכן הרבה אנשים פליטים שנכנסו להתייעץ אתו מה עליהם לעשות, וסיפרו שעד עכשיו עשו כך וכך ועכשיו מסתפקים מה לעשות הלאה, ושאל אותם מי אמר לכם מה לעשות עד עכשיו, ואמרו לו יהודי בשם רבי אהרן ליב שטיינמן. וכעבור תקופה נכנסה הרבנית תמר ע"ה לאדמו"ר ורשמה את שמותם לברכה, ושאלה אותו האם כדאי לה ולבעלה לעלות לארה"ק, השיב לה הרה"ק מסאטמר: ש"אין כדאי משום שהציונים גרים שם וצריך מאוד מאד להישמר ולהתרחק מהם", אמרה לו הרבנית: "בעלי הינו ירא שמים והוא ידע כיצד להישמר" ותוך הדברים היא נקבה בשמו של בעלה, אמר לה הרבי: "אכן שמעתי אודות בעלך, רצוני להכיר".

קדוש מרחם

ואכן רבנו נכנס אליו ושוחח עמו כתשע שעות. [הוא נכנס אחרי תפילת שחרית וישב שם עד סוף היום סמוך לתפילת מנחה] כשבסיומו מפטיר בפני הרבנית: "כן, אכן הוא ירא שמים בתכלית... הא! ניכר בו שהוא קדוש מרחם...". (פרטי המעשה נשמעו מכלי ראשון מפי ת"ח נאמן ששמע כן מהרבנית ע"ה בערוב ימיה, והדברים ידועים לזקני חסידי סאטמאר מאותם הימים).

עליה לארץ ישראל

בשיחה הנ"ל דן עמו האדמו"ר זצ"ל עם רבנו האם כדאי לאדמו"ר לעלות לארץ ישראל, ורבנו אמר לו שלדעתו אין זה כדאי. ובסיום השיחה ביקש ממרן שליט"א לקחת מכתב עבור חתנו מזו"ר האדמו"ר רבי חייטל טייטלבוים מסאטוב זצ"ל שעלה לארה"ק, שבו מתייעץ עמו האם לעלות לארץ. ואכן רבנו עלה לירושלים והלך יחד עם הגר"י בן הגר"י לאדמו"ר מסאטוב ושוחח בענין זה, וכתב לו רבנו במכתב מסקנת הדברים שכיון שבכוונתו של האדמו"ר מסאטוב ללחום כנגד כוונותיהם של הציונים, ראוי כי הוא (-אדמו"ר מסאטמר) ישאר בחו"ל, וכך הם ילחמו יחדיו זה מכאן וזה משם... והמשיך וכתב לו רבנו... ראיתי אדמו"רים מרובים וחסידים מועטים, כעת, לאחר השואה קיימת תשנית לחסידות כי כולם משקמים את חצרותיהם. אך יש חשש שאם כ"ק האדמו"ר יגיע לארץ הקודש, הרי שהמונים ינהרו אליו ואחרים – אודים מוצלים מאש – ייצאו נחסרים. לעומת זאת באמריקה היהדות היא גדולה מאוד וזקוקה להנהגה רוחנית יש כר נרחב לפעילות והצלה, וכן כדי להקים כאן 'ממלכת תורה' צריך משאבים כספיים, וכאן בארץ אין מספיק גבירים בשביל זה, לכן עדיף להיות בארה"ב שם יש גבירים שיעזרו בדבר זה להקים 'ממלכת התורה', וסיים מכתבו שאינו יכול לתת עצה לאדמו"ר אלא עליו לבוא ולראות בעצמו את הארץ, וכעבור תקופה עלה האדמו"ר לארץ, ואז שוב נכנס אליו רבנו ושוחח עמו ארוכות, והחליט האדמו"ר לעבור לחו"ל.

חידוש בפרשת פרה

וסיפר רבנו שבאותה תקופה, בשבת פרשת פרה, אמר האדמו"ר מסאטמר פלפול שלם על סוגיא 'עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים', [ועסקו הרבה בדברי הריב"ש שתי חזקות עדיפות על רוב], ובמוצש"ק בא רבינו אליו ושאל אותו על דבריו, ולא הסכים עמו. אך למעשה אומר רבנו שכעת נראה לו שמסתמא הוא היה צודק. (מפי בנו הגר"מ שליט"א)

צער על פטירתו

בעת פטירתו של הרבי מסאטמר לא ידע רבנו מנוח מהאובדן לדור, בהסתלקותו של אדם גדול, ואז אמר: כי כאשר היה בחדרו בשווייץ נוכח לראות, כי ה'סאטמר רבי' יודע את כל התורה כולה. וכך ישב רבנו בחדרו ונאנח על הסתלקותו של גאון צדיק כמותו, שהיתה לו ההזדמנות להכירו מקרוב. (מפי בנו הגר"מ שליט"א).

יומא דהילולא - הגאון הגדול רבי אברהם פאם זצ"ל נלב"ע כח אב תשס"א

המידות של הרב פאם

בשנת תשנ"ח נסע רבנו עם האדמו"ר מגור שליט"א לביקור בארה"ב, שם נפגשו יחד עם רבי אברהם בביתו, מאוחר יותר נפגש רבינו עם הג"ר אברהם בביתו של ר' אברהם בידרמן, מאוחר יותר אמר רבנו לרבי נתנאל קוין "המידות של הרב פאם והמתיקות שלו הן בלתי מצויות [תגובת הרב קוין היתה: אני מכיר את הרב פאם קרוב לשמונים שנה, ומעולם לא ראיתי אותו כועס]. (ס' אהוב על הכל עמ' 134)

תפילות לרפואתו

כשחלה הג"ר אברהם זצ"ל, אירגן רבנו באופן אישי אמירת תהלים לזכותו. וכשיצא ר' אברהם מבית חולים רצה לכתוב מכתב תודה ע"כ, רק היה חלש מידי בכדי לכתוב, ולכן הכתיב את המכתב לנכדו ר' מאיר, ובו הודה לו, וציין שתפילתו של הגרא"ל למענו היה חשובות לו מאוד, וגם ביקש שימשיך להתפלל עבורו, אך לא היה בכוחו גם לחתום, לכך כתב נכדו "שמעתי מפי סבי וכתבתי בעצמי, מאיר פאם". (שם עמ' 243)

להערות הארות, נא לפנות: keailtarog@gmail.com או ל 0527680034

או בת"ד 5397 ירושלים [לציין עבור כאיל תערוג]

לרפ"ש ר' עקיבא בן טויבא יהודית בתשח"י - ולעילוי נשמת בריןא בת ר' אריה לייב ז"ל